

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน ในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา

INTEGRATING BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE POLITICAL PARTICIPATION OF PEOPLE IN
HUAI KAEW SUBDISTRICT. PHU KAM YAO DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

พระพงศกร กิตติวิโส (จันทเพา), สมยศ ปัญญามาก และ พระครูธรรมธรรบุญเฑียง พุทฺธสาวโก
Phraphongsakon Kittiwangso (Chanthepha), Somyot Panyamak
and Phrakhruthammathon Bunthiang Puddhasavako
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus
Corresponding author, e-mail: Phongsakonkaew2543@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว (2) เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว และ (3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา โดยมุ่งเน้นการใช้หลักอภิธานิยธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี ความเคารพซึ่งกันและกัน และการมีส่วนร่วมในสังคม การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งใน ตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถามจากประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ศึกษา จำนวน 318 คน และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูป/คน ได้แก่ พระสงฆ์ นักวิชาการ และผู้นำชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ทั้งสถิติพรรณนา การวิเคราะห์เปรียบเทียบ และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนได้อย่างครอบคลุม ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยกลุ่มประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงและมีการติดตามข่าวสารการเมืองอย่างต่อเนื่องมักมีจิตสำนึกทางการเมืองสูงกว่า ขณะที่กลุ่มประชาชนที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารหรือมีการศึกษาน้อยกว่า มักมีระดับจิตสำนึกทางการเมืองต่ำ

2) เปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3) การบูรณาการหลักอภิธานิยธรรม ชี้ให้เห็นว่าการเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองผ่านหลักพุทธธรรมสามารถทำได้โดยการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสร้างความสามัคคี และการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างมีจริยธรรม และมีความรับผิดชอบมากขึ้น

คำสำคัญ: การบูรณาการ, จิตสำนึกทางการเมือง, ประชาชนในตำบลห้วยแก้ว, หลักพุทธธรรม.

Abstract

This research article aimed: (1) to study the level of political consciousness of the people in Huai Kaeo Subdistrict (2) to compare the political consciousness of the people in Huai Kaeo Subdistrict and (3) to present guidelines for integrating Buddhist principles in promoting political consciousness of the people in Huai Kaeo Subdistrict Phukamyao District Phayao Province focusing on the use of the 7 principles of Aparihaniyadhamma which are principles that promote unity mutual respect and participation in society This research uses a mixed-methods research methodology including both quantitative and qualitative research The sample group consisted of eligible voters in Huai Kaeo Subdistrict Phukamyao District Phayao Province. Quantitative data was collected through questionnaires from 318 eligible voters in the study area and in-depth interviews were conducted with 9 key informants namely monks, academics, and community leaders The research instrument was a questionnaire Data analysis used both descriptive statistics comparative analysis and qualitative content analysis to comprehensively understand the factors that affect the political consciousness of the people The research results found that:

1) The level of political awareness among citizens varies depending on personal factors such as age education level and occupation. Groups of people with higher levels of education and who regularly follow political news tend to have higher levels of political awareness while groups who receive less information or have less education tend to have lower levels of political awareness.

2) Comparing the political consciousness of the people it was found that the sample groups with different genders ages education levels occupations and incomes did not have significantly different opinions regarding the overall level of political consciousness of the people in Huai Kaeo Subdistrict Phukamyao District Phayao Province. Therefore the research hypothesis was rejected.

3) The integration of the Aparihaniyadhamma principle indicates that strengthening political awareness through Buddhist principles can be achieved by encouraging citizens to participate in activities that emphasize the exchange of ideas building unity and developing knowledge about political rights and responsibilities This will help citizens make more ethical and responsible political decisions.

Keywords: Integration, political consciousness, the people of Huai Kaeo Subdistrict, Buddhist principles.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและการแบ่งขั้วทางความคิดในสังคม ซึ่งส่งผลให้เกิดการลดลงของความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย การมีจิตสำนึกทางการเมืองเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างมีคุณภาพ ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมถึงสามารถตรวจสอบและมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ปัญหาการขาดจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนยังคงเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนยังมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย (สุนทร ยอมศิริ, 2560)

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ได้ครอบคลุมเพียงแค่เรื่องจริยธรรมส่วนบุคคล แต่ยังสามารถนำมาปรับใช้ในบริบททางสังคมและการเมืองได้ โดยเฉพาะหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ ที่เน้นเรื่องความสามัคคี การประชุมปรึกษาหารือ และการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งหากสามารถนำหลักพุทธธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน ก็จะสามารถช่วยทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในสังคม (พระครูปลัดไพฑูริย์เมธโก (มหาบุญ), 2562) และเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายในการศึกษาระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนึกทางการเมือง และนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน เพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพและประชาธิปไตยที่เข้มแข็งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา
- เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

การวิจัยเชิงปริมาณ : ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในตำบลห้วยแก้ว จำนวน 318 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ : สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการ นักการเมือง และประชาชน จำนวน 9 รูป/คน

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และสร้างเครื่องมือเป็นแบบบันทึกเอกสาร เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เก็บผลการวิเคราะห์ไว้ในแบบบันทึกเอกสาร

2. นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลผลเพื่อกำหนดโครงสร้าง ของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหา โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในอำเภอภูพานยาว จังหวัดพะเยา โดยนำข้อมูลมาสรุป ประเด็นจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาจัดทำเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 10 ข้อคำถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้น นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) พิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป

3. นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ มาเป็นฐาน ในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาคุณภาพ ความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพานยาว จังหวัดพะเยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 318 ชุด

3. รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม ศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในอำเภอภูพานยาว จังหวัดพะเยา สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981 : 179-182.) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง อยู่ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง อยู่ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง อยู่ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง อยู่ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง อยู่ระดับน้อยที่สุด

2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนในเทศบาลตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 56.45 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 32.26 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 37.63 มีอาชีพกสิกรรม/เกษตรกรรม จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 40.86 และมีรายได้อยู่ในระดับต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 43.01 และผลการวิเคราะห์ระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา ทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจปานกลาง ผลรวมค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 3.98 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการสนทนาทางการเมือง เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.00 รองลงมา ได้แก่ ด้านการรู้จักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.00 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 3.99 ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 3.95 และด้านความเป็นพลเมือง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 3.94 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ สรุปได้ว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการวิเคราะห์การบูรณาการหลักอภิธานิยม 7 เพื่อส่งเสริมการเมืองของประชาชน ตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา ทั้ง 7 ประการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.10 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า พร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเล็กประชุมเป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.15 รองลงมา ได้แก่ เจริญธรรมในใจ สมาธิภาวนา โดยไม่ละอาย อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.14 เคารพ เชื่อฟัง ปฏิบัติตามผู้อาวุโสในธรรม อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.13 ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติไว้ และไม่ลบหลู่สิ่งที่ยังไม่บัญญัติไว้ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.12 การประชุมพร้อมเพรียงกันเนื่องนิตย์ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.09 รักในป่า รักในเสนาสนะวิเวก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.07 และไม่ลืมระลึกถึงคุณธรรมของตนเอง และเพื่อนสหธรรมิก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.00 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ชี้ให้เห็นว่า วัด ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการบูรณาการพุทธธรรม โดยเฉพาะหลัก

อภิปรายนิยาม 7 ประการ ที่สามารถส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนที่ได้รับการปลูกฝังให้เข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองผ่านการประชุม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและสังคม มีแนวโน้มที่จะมีจิตสำนึกทางการเมืองที่สูงขึ้น สามารถตัดสินใจทางการเมืองอย่างมีจริยธรรมมากขึ้น และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเมืองไปในทิศทางที่สร้างสรรค์มากขึ้น โดยเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะอย่างมีเป้าหมายร่วมและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกทางการเมืองผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างเครือข่ายทางสังคม และการใช้ช่องทางของวัดและชุมชนในการเผยแพร่แนวคิดทางการเมืองที่มีพื้นฐานจากหลักพุทธธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่มีความเข้มแข็งและประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูเกตุ ยาว จังหวัดพะเยา ผลการวิเคราะห์ระดับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูเกตุ ยาว จังหวัดพะเยา ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสนทนาทางการเมือง และ ด้านการรู้จักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$) เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.99$) ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.95$) และด้านความเป็นพลเมือง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.94$) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูญาณวิจักขณ์ (ชัยวัฒน์ อริยชยาโณ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นในด้านความเสมอภาค อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) รองลงมา คือ ด้านอำนาจอธิปไตย ($\bar{X} = 3.88$) และด้านสิทธิและเสรีภาพ ($\bar{X} = 3.85$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่าประชาชนให้ความสำคัญกับ เรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในระดับสูงเช่นเดียวกัน (พระครูญาณวิจักขณ์ (ชัยวัฒน์ อริยชยาโณ), 2556)

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูเกตุ ยาว จังหวัดพะเยา ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีจิตสำนึกทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธวัชชัย สุนติธมโม (วรรณนาวิน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ และรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในบริบทของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลอาจไม่ใช่อุปสรรคหรือตัวกำหนดความแตกต่างในการมีจิตสำนึกทางการเมือง (พระธวัชชัย สุนติธมโม (วรรณนาวิน), 2561) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ ขัดแย้งกับงานวิจัยของพระชาญชัย ติสสุวิโส (ศรีแพทย์) ที่พบว่า ระดับการศึกษา และอาชีพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน (พระชาญชัย ติสสุวิโส (ศรีแพทย์), 2562) ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สาเหตุที่ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลต่อความแตกต่าง อาจเนื่องมาจาก บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลห้วยแก้ว เป็นสังคมชนบทที่มี

ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ (Close-knit community) มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีร่วมกันอย่างสม่ำเสมอผ่าน “วัด” และ “เวทีประชาคม” ทำให้เกิดการหล่อหลอมจิตสำนึกร่วมกัน (Collective Consciousness) กระบวนการกลมกลืนทางสังคม (Socialization) ภายในชุมชนจึงมีอิทธิพลเหนือกว่าความแตกต่างทางสถานภาพส่วนบุคคล ทำให้ทุกคนไม่ว่าจะเพศใด วัยใด หรืออาชีพใด ต่างก็มีจิตสำนึกที่ท้อถိုင်และตื่นตัวทางการเมืองในระดับที่ใกล้เคียงกัน

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในตำบลห้วยแก้ว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การบูรณาการ หลักอปริหานิยธรรม 7 สามารถส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในด้านการสร้างความสามัคคี การเคารพกติกา และการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่กล่าวว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นธรรมเพื่อป้องกันความเสื่อมและเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง โดยเน้นการถือธรรมเป็นใหญ่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปัญญา สุจิตโต (สีงาม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในอำเภอมืองระยอง ซึ่งพบว่า หลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะหลักการ “หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ” และ “พร้อมเพรียงกันประชุม” ที่ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อส่วนรวม (พระปัญญา สุจิตโต (สีงาม), 2564) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการ “เคารพนับถือผู้ใหญ่” และ “ให้เกียรติสตรี” สอดคล้องกับวิถีประชาธิปไตยแบบไทยที่ผสมผสานความเคารพตามลำดับอาวุโสเข้ากับหลักสิทธิเสรีภาพ ทำให้การแสดงออกทางการเมืองในพื้นที่เป็นไปอย่างสงบเรียบร้อย (Peaceful Means) แตกต่างจากการเมืองในระดับชาติที่มีความขัดแย้งรุนแรง การมีจิตสำนึกทางการเมืองบนฐานของพุทธธรรมจึงเป็นการเมืองเชิงศีลธรรม (Moral Politics) ที่มุ่งเน้นประโยชน์สุขของชุมชนเป็นที่ตั้ง มั่นคงและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

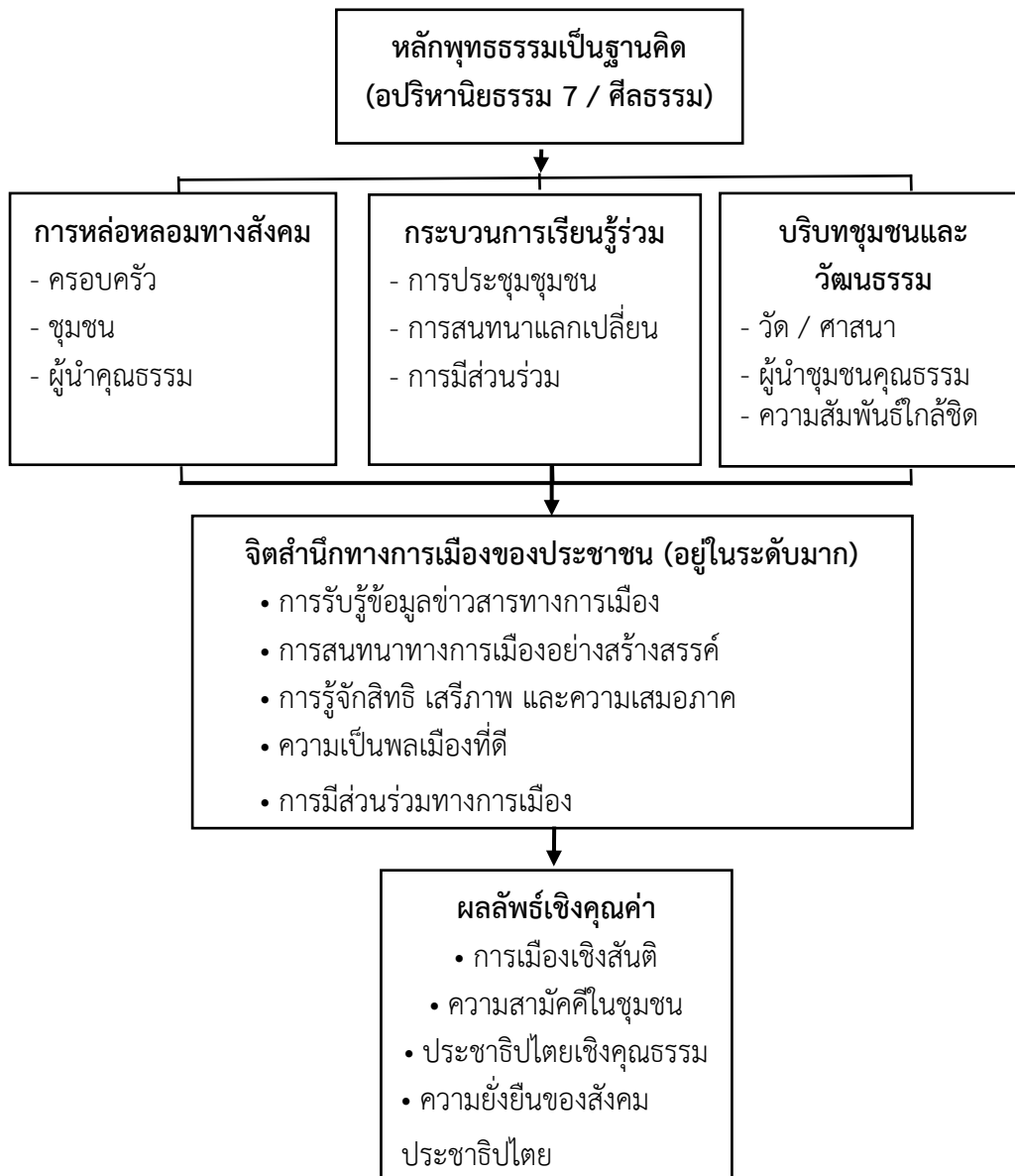
งานวิจัยนี้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้สำคัญว่า จิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนเป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้และการหล่อหลอมร่วมกันในชุมชน มิได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ ประชาชนมีระดับจิตสำนึกทางการเมืองอยู่ในระดับสูง ทั้งด้านความรู้สิทธิหน้าที่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการมีส่วนร่วม แสดงให้เห็นว่าบริบททางสังคมที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเคารพกัน และมีผู้นำที่เป็นแบบอย่างทางคุณธรรม มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาทัศนคติทางการเมืองในเชิงสร้างสรรค์

ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า หลักพุทธธรรมทำหน้าที่เป็นฐานคิดในการกำกับพฤติกรรมทางการเมือง โดยช่วยให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นอย่างมีสติ สุภาพ และลดความขัดแย้ง หลักธรรม เช่น เมตตา ความซื่อสัตย์ และการเคารพกติกาส่วนรวม ทำให้การเมืองในระดับชุมชนดำเนินไปอย่างสงบ และเอื้อต่อการอยู่ร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย

ในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ความรู้สึกเป็นเจ้าของและความไว้วางใจในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสมัครใจ การมีส่วนร่วมไม่ได้จำกัดเพียงการเลือกตั้ง แต่รวมถึงการประชุม การร่วมตัดสินใจ และการปฏิบัติตามมติของชุมชน ซึ่งสะท้อนพลังของการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็ง

นอกจากนี้ ความแตกต่างด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมือง หากประชาชนได้รับการหล่อหลอมผ่านกิจกรรมชุมชน การเรียนรู้ทางศาสนา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม จิตสำนึกทางการเมืองสามารถพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันได้

โดยสรุปงานวิจัยเสนอว่า การเมืองเชิงพุทธเป็นรากฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตยที่สงบและยั่งยืน เพราะเป็นการพัฒนาทั้งโครงสร้างทางสังคมและจิตใจของประชาชนควบคู่กัน การเมืองที่ดีจึงเริ่มจากสติ ความเคารพซึ่งกันและกัน และการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นหัวใจของประชาธิปไตยตามแนวพุทธอย่างแท้จริง ดังแสดงในแผนภาพที่ 4.1 แผนภาพแสดงองค์ความรู้

แผนภาพแสดงองค์ความรู้จากการวิจัยที่สะท้อนให้เห็นว่า จิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในระดับชุมชนเกิดจากการบูรณาการหลักพุทธธรรม กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และบริบททางสังคมวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งนำไปสู่การเมืองเชิงสันติ ความสามัคคี และประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมในระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว ควรมีนโยบายส่งเสริมธรรมาภิบาลโดยบูรณาการ หลักอภิปรายนิยธรรม 7 เข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรและวัฒนธรรมชุมชนที่เน้นความสามัคคี การเคารพกติกา และการรับฟังความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

2) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว ควรมีนโยบายสนับสนุนบทบาทของ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) ในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางการเมืองเชิงพุทธ โดยกำหนดให้วัดเป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ในการจัดเวทีประชาคมที่ปราศจากความขัดแย้ง เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม

3) หน่วยงานภาครัฐในอำเภอภูพานยาว ควรมีนโยบายส่งเสริมบทบาทของสตรีและผู้อาวุโสในทางการเมืองท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดสัดส่วนหรือพื้นที่ให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักธรรมด้านการให้เกียรติสตรีและการเคารพผู้อาวุโส

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้วและผู้นำชุมชน ควรจัดโครงการ “เวทีสุนทรียสนทนาทางการเมือง” (Dialogue) โดยนิมนต์พระสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นวิทยากรกระบวนการ เพื่อให้ความรู้เรื่องสิทธิหน้าที่ควบคู่กับหลักสัมมาวาจา ลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นมิตร

2) ชุมชนควรจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติ “พลเมืองดีวิถีพุทธ” หรือประชาชนชาวบ้านที่เป็นแบบอย่างในการเสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อสร้างแรงจูงใจและปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมืองที่ดีงามให้แก่เยาวชนและคนในตำบลห้วยแก้ว

3) ควรมีการจัดตั้ง “สภาธรรมาภิบาลชุมชน” ที่ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วนในตำบลห้วยแก้ว เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งและติดตามตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น โดยยึดหลักความพร้อมเพรียงและการเคารพมติที่ประชุมตามแนวทางอภิปรายนิยธรรม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในบริบทชุมชนเมืองและชุมชนชนบทในจังหวัดพะเยา ว่ามีการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2) ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อสร้างรูปแบบหรือหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามแนวพุทธศาสตร์ สำหรับเยาวชนในสถานศึกษาเขตอำเภอภูพานยาว

3) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมหมวดอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ทางการเมือง เช่น หลักสารานิยธรรม 6 หรือ หลักทศพิธราชธรรม เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่หลากหลายและครอบคลุมมิติการพัฒนาการเมืองไทย

เอกสารอ้างอิง

- พระครูญาณวิจักขณ์ (ชัยวัฒน์ อริยชยาโณ). (2556). ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระครูปลัดไพฑูรย์เมธีโก (มหาบุญ). (ม.ป.ป.). หลักการอภิธานิยธรรม : สันติภาพสู่สังคมไทย. วารสาร: กระแสวัฒนธรรม.
- พระชาลชัย ดิสสวัสดิ์ (ศรีแพทย์). (2562). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณานาน). (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปัญญา สุจิตโต (สิงาม). (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 21, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิกจำกัด,
- สุนทร ยอมศิริ. (2560). ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรง: กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Best, John W., (1981). Research in Education. New Jersey: Prentice Hall, Inc.